

ТЕЛЕФОРМАТ ЯК СКЛАДОВА РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ. ТРАНСЛЯЦІЯ ТА РЕТРАНСЛЯЦІЯ ПРОГРАМ

Надія Федорова,
*молодший науковий співробітник
відділу авторського права і суміжних прав*

У статті розглянуто телеформат як складову ринку інформаційних ресурсів. Проаналізовано трансляцію та ретрансляцію програм у контексті телеформату. Розглянуто досвід ЄС у сфері трансляції та ретрансляції програм і перспективи для України. Запропоновані пропозиції щодо вдосконалення законодавства, а саме зміни та доповнення термінології, такої як «трансляція» та «відтворення».

Ключові слова: телеформат, трансляція, ретрансляція, відтворення, фіксація програми на матеріальному носії, фіксація контенту в електронній формі

Згідно зі ст.1 Розділу I «Загальні положення» Закону України «Про авторське право і суміжні права»: «аудіовізуальні твори включають в себе різновидність кінематографічних творів і тощо». Під поняттям необхідно розуміти інші твори, виражені засобами, аналогічними кінематографічним. До таких належать різноманітні твори, втілені за допомогою різноманітних способів фіксації зображень із пов'язаною з ними звучанням на магнітних плівках, плівках, дисках тощо. *Можна стверджувати, що й телевізійний формат також можна вважати окремим об'єктом складу аудіовізуального твору, бо він має переважну більшість ознак, які відповідають технологічним і режисерським засобам аналогічним кінематографічним за сучасного рівня виробництва.*

Твердження, що телевізійний формат створений на основі аудіовізуального твору чи як складова аудіовізуального твору, що виражена засобами, аналогічними до кінематографічних, можна

взяти за основу розкриття поняття суті телеформату як окремого об'єкта, що стрімко формує новий ринок інформаційних ресурсів. Такої думки дотримуються А. Ваксберг та І. Грингольц, які називали передачі «творами телевізійного жанру» [1, 237]. Згідно таким твердженням, правники Киргистану до Закону «Про авторське право» від 09.07.2004 року, ввели термін «телетвори» для уточнення характеру аудіовізуальних творів (підп. 6 п. 1 ст. 7) [2, 55].

Утім цей термін «телетвори» не доцільно вносити у вітчизняні законодавчі акти, бо його необхідно буде постійно коригувати з розробкою нових технологій. Наприклад, нині уже неактуальний щодо транслявання творів не по телебаченню, а в мережі Інтернет або під час показу на цифрових носіях.

Сьогодні в нашій державі телебачення є наймасовішим засобом донесення інформації до споживача. Необхідно визнати, що з появою нових цифрових, мережевих і телекомунікаційних технологій, появою комп'ютерних і телевізій-

них мереж виник новий великий *ринок інформаційних ресурсів*. Тож запорукою ефективного функціонування різноманітних організацій мовлення в новому інформаційно-технологічному середовищі є створення (доопрацьованого) дієвого й універсального правового інструментарію охорони авторських і суміжних прав. Особливо це актуально для України, де нині точиться інформаційно-ідеологічна війна за людські переконання. Інструментом охорони авторських і суміжних прав мають стати декілька доопрацьованих законодавчих актів, які повинні діяти як єдине ціле, без будь-яких правових суперечностей.

Важливою умовою ефективного функціонування різноманітних організацій мовлення в новому інформаційно-технологічному середовищі є доведення об'єктів авторського права та суміжних прав на новостворений аудіовізуальний твір, який належить конкретному правласникові. Усе це має здійснюватися не лише традиційними способами, а й з використанням нових засобів комунікацій і платформ.

Використання результатів діяльності організацій мовлення вже частково регламентовані ст. 455 ЦК України та ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права». До того ж, інститут суміжного права захищає і права організації ефірного та кабельного мовлення на публічне сповіщення, йдеться про можливість записувати передачі, відтворювати записи передач, повідомляти передачі для загального відома в місцях з платним входом і доводити передачі до загального відома.

Своєю чергою ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначає дефініцію терміна «*публічне сповіщення*, тобто (*доведення до загального відома*)», як передавання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в ефір за допомогою радіохвиль (а також лазерних променів, гама-променів тощо), зокрема й за допомогою використання супутників, чи передавання на відстань дротами чи будь-

яким наземним чи підземним (підводним) кабелем (провідниковим, оптоволоконним та ін.) художніх творів, виконань, будь-яких звуків і (або) зображень. Усі вони передаються із записів у фонограмах і відеограмах, з програм організацій мовлення тощо. Таке передання може бути сприйняте необмеженою кількістю осіб у різних місцях.

З огляду на те, що сьогодні доведення об'єктів авторського права та суміжних прав до відома широкого загалу здійснюється не лише традиційними способами, а й з використанням нових засобів комунікацій і платформ, *визначення телеформату як окремого об'єкта авторського права мають бути сформульовані таким чином, щоб чітко можна було охопити всі можливі передавання будь-якими видами телекомунікаційних мереж (зокрема й через мережу Інтернет)*.

Відповідно, публічне сповіщення оригіналів або екземплярів записів програм (передач) організацій мовлення має здійснюватися будь-якими технічними засобами таким чином, щоб представники публіки мали змогу отримати доступ до інформації з будь-якого місця та в будь-який час за їхнім індивідуальним вибором. Власне право, яке надається організаціям мовлення на публічне сповіщення програм, здійснюється шляхом трансляції та ретрансляції. Тож дефініції всіх цих категорій, що містяться в приписах Закону України «Про телебачення і радіомовлення» [3], необхідно адаптувати й на телеформат як окремий об'єкт авторського права.

Так, у ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» розкривається суть терміна «телебачення» в недостатньо повному обсязі, а саме: «*Телебачення — виробництво і розповсюдження аудіовізуальних передач та програм*». Визначення ж програми та передачі суттєво відмінне від твору. Телебачення, своєю чергою, — це механізм, через який транслюються фільми та різні телевізійні передачі,

телеформати як аудіовізуальні твори й розповсюджуються незалежно від засобів технічного виду. Тож, визначення терміна «телебачення» в званому Законі потребує доповнення.

Додатково необхідно розглянути й суть трансляції та ретрансляції відповідно до телеформату.

Згідно з чинним законодавством, трансляція (телевізійна, радіотрансляція) — це початкова передача, що здійснюється наземними передавачами за допомогою кабельного телебачення або супутниками будь-якого типу: в кодованому чи відкритому вигляді телевізійних або радіопрограм, що приймаються населенням. Тобто «Трансляція — розповсюдження телевізійних або радіомовних програм з допомогою технічних засобів зв'язку» [3].

Однак законодавство не зважає на вплив технологічного прогресу на діяльність організацій мовлення. Маючи на меті забезпечити охорону прав організацій ефірного мовлення в епоху конвергенції, коли діяльність, пов'язана з мовленням більше не обмежена традиційними платформами, пропонуємо сформулювати нове визначення терміна «трансляція» таким чином, щоб воно було технологічно нейтральним і адаптованим до нових технологій.

Отже, трансляція є початкове передання програм (передач) організацій мовлення (телевізійних або радіомовних), які здійснюється в кодованому чи відкритому вигляді за допомогою будь-яких технічних засобів і платформ для приймання глядачами (слухачами).

На думку автора, таке визначення зрозуміле та лаконічне. Воно буде відповідати трансляції будь-якому аудіовізуальному твору, зокрема й такому об'єкту, як телеформат.

Під ретрансляцією відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» потрібно розуміти: «Прийом і одночасну передачу, незалежно від використаних технічних засобів, повних і незмінних телерадіопрограм або

істотних частин таких програм, які транслюються мовником».

Європейська конвенція про транскордонне телебачення регламентує, що ретрансляція означає: «Прийом і одночасну передачу, незалежно від технічних засобів, що використовуються, повних і незмінних телевізійних програм або істотних частин таких програм, які транслюються телерадіоорганізаціями для прийому населенням». Подібне визначення міститься й у проєкті Договору ВОІВ про охорону прав організацій мовлення [4].

З наведених дефініцій випливає, що термін «ретрансляція» охоплює всі види ретрансляції будь-якими засобами, зокрема й ретрансляції повітрям, дротами, кабелем, через комп'ютерні, мобільні мережі тощо. Як бачимо, окреслені положення є яскравим прикладом відображення сутності принципу технологічного нейтралітету.

Основними ознаками ретрансляції є її одночасність з трансляцією, її повнота та незмінність. Підкреслимо — тільки одночасність і незмінність. У разі відсутності хоча б однієї з ознак мова має йти про нову трансляцію. Власне визначення терміна «ретрансляція» обмежене тільки одночасною ретрансляцією.

Відповідно, саме із зазначених причин правова охорона ускладнюється й надається лише у випадку прийому з ефіру й одночасної трансляції програми (передачі), право на використання, якої належить іншій організації мовлення. Закріплення цієї ознаки зумовлене тим, що неодноразове передання в ефір можливе лише при використанні запису програми (передачі), тому такі передання розглядатимуться як нові трансляції.

Ретрансляція вважається одночасною й у випадку, коли з об'єктивних технічних причин, пов'язаних з використанням технічними засобами та їхніми технічними можливостями, між трансляцією і ретрансляцією ставиться затримка в декілька секунд.

Поняття повноти охоплює повну ретрансляцію всієї програми, а також ретрансляцію істотних частин такої програми, за умови, що цілісність програми не порушується та що відповідна організація мовлення дасть змогу вчиняти такі дії. Це поняття, однак, не поширюється ні на ретрансляцію сюжетів програми, ні на одночасну ретрансляцію декількох програм або частин програм на одному й тому самому екрані. Дії з дешифрування закодованої програми, якщо на це отримано відповідний дозвіл, також не вважаються зміною в трактуванні законодавчого терміна.

Фіксація програми на матеріальному носії. Право на фіксацію своїх програм на матеріальному носії та їх відтворення в Україні закріплене в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Своєю чергою, Римська конвенція, на відміну від вищевказаного Закону, замість терміна «фіксація програм на матеріальному носії» використовує термін «запис своїх передач».

У Цивільному кодексі України спробували ототожнити терміни «фіксація програм на матеріальному носії» та «запис своїх передач», визначаючи це право, як записування (фіксування) передачі (програми) організації мовлення, якщо таке записування дає можливість сприйняття, відтворення та здійснення її за допомогою технічних засобів. Говорячи про запис, необхідно пам'ятати, що йдеться тільки про першу фіксацію, бо за загальним правилом запис передачі може бути здійснений лише за згодою організації мовлення. Право на фіксацію відобразилось і у Директиві 2006/115/ЄС, де, на відміну від Римської конвенції, у якій йдеться виключно про запис передачі, що транслюється бездротовими засобами.

Стаття 7 Директиви 2006/115/ЄС зобов'язує держави-члени передбачити в національному законодавстві виключне право організації ефірного мовлення дозволяти чи забороняти фіксацію своїх передач, які передаються за допомогою дротового чи бездротового зв'яз-

ку, зокрема й по кабелю або через супутник [5]. Саме ця вимога взята до уваги при визначенні терміна «фіксація програм на матеріальному носії» в Цивільному кодексі України.

Понятійний апарат правової термінології «фіксація програм» додатково окреслений у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» за визначенням «запис». «Записом (звукзапис, відеозапис) — є фіксація за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою числового представлення) на відповідному матеріальному носії звуків або рухомих зображень, яка дає змогу здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою».

Недоліком цієї дефініції є те, що вона унеможливує правову фіксацію контенту саме в електронній формі. Окрім того, однозначно не закріплено, чи поширює ця норма свою чинність на частину передачі та на фотографії, зроблені з трансльованої на екрані програми.

Тож при створенні телеформату чи будь-якого іншого аудіовізуального твору частини передачі або сюжети в електронній формі, композиція фотографій згідно з цим Законом не захищені, тому без будь-якого дозволу можуть використовуватися іншими особами. Також необхідно зазначити, що Європейська угода про охорону телевізійних передач надає право дозволяти чи забороняти будь-який запис не лише передач, а й фотографічну зйомку екрана в момент трансляції [6].

Таке ж право надається і ст. 87 Закону «Про авторське право і суміжні права» Німеччини, що діє з 1956 року. У ньому передбачено: «...що організація мовлення має виключне право здійснювати запис своїх передач на відео- чи аудіоносіях, робити фотографії передач, а також відтворювати і поширювати такі записи або фотографії» [7].

В оновленому проекті згадуваного Договору ВОІВ запис розглядається як «...втлення звуків або зображень, або

їх відображень, яке дає змогу сприймати, відтворювати або повідомляти їх за допомогою якого-небудь пристрою». Власне термін «втілення» поширюється на результат включення матеріалу до програми або запис, що передається з використанням будь-яких засобів і будь-якого середовища.

Сьогодні в Законі України «Про авторське право і суміжні права» враховані вимоги Європейської угоди про охорону аудіовізуальних творів, яка надає право дозволяти чи забороняти будь-який запис не лише передачі, а й фотографічну зйомку екрана в момент передання. Зокрема, в цьому законодавчому акті визначення терміна «запис» було пропущено, а термін фіксація охоплює не тільки відповідний матеріальний носій, але й електронний носій (який віднести до матеріального носія проблематично).

При розгляді законодавчих актів щодо захисту прав інтелектуальної власності телеформат, як окремий об'єкт обов'язково потрібно закріпити за організаціями мовлення додаткове право на запис програм (передач) або їхніх частин не тільки на матеріальному, але й на електронному носіях. *Бо право на запис передачі охоплюється і правом на відтворення цієї передачі не тільки за допомогою відповідного приладу, але й за допомогою «середовища».* Саме про таке відтворення йдеться в ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в якому наведено визначення терміна «відтворення».

Однак вищезазначена термінологія є дещо суперечливою. Відсутні чіткі визначення. Думка щодо закріплення за організаціями мовлення права на запис програм (з чітким урахуванням аудіовізуальних творів, до яких належить і телеформат як окремий об'єкт) на електронних носіях базується на основі положень Директиви 2001/29/ЄС.

Директивою встановлено, що держави-члени ЄС мають забезпечити органі-

заціям мовлення виключне право дозволяти чи забороняти, пряме або непряме, тимчасове чи постійне відтворення за допомогою будь-яких засобів і у будь-якій формі, в цілому або частково. Використовувати записи відтворених програм, незалежно від того, чи були передані ці програми дротами або засобами бездротового зв'язку, зокрема й по кабелю або через супутник [8].

Положення Директиви 2001/29/ЄС охоплюють, зокрема, і відтворення записів передач організацій мовлення на сторінках у мережі Інтернет. Тож, з огляду на сформульовані вище пропозиції, можна надати більш змістовне визначення терміна відтворення, в який бере до уваги й аудіовізуальні твори: *«Відтворення — здійснення запису аудіовізуального твору, звукового твору, відеограми, фонограми з метою виготовлення одного або більше примірників твору в будь-якій матеріальній формі та запису будь-якої передачі чи її частини (прямо або непрямо, тимчасово чи постійно) у матеріальній, електронній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер».*

Інакше кажучи, будь-який спосіб виготовлення копій телевізійного формату (як об'єкта авторського права), програм (передач у будь-якій формі) організаціями мовлення буде визнаватися терміном «відтворення». Натомість, це право діятиме лише в тих випадках, коли початковий (первинний) запис передачі був здійснений без згоди організації мовлення. Якщо ж організація мовлення надала іншій особі право здійснити запис своєї передачі, то вона втрачає можливість контролювати перезапис, тобто позбавляється права на відтворення запису. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Ваксберг А., Грингольц И. Автор в кино. М.: Искусство, 1961. 285 с.
2. Гаврилов Э. П. Комментарий к закону об авторском праве и смежных правах. Судебная практика. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Экзамен, 2003. 352 с.
3. Про телебачення і радіомовлення : Закон України № 3759-XII від 21.12.1993 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 10. Ст. 43.
4. Drafttreaty on the protection of broadcast in gorganizations. Joint Proposal by the Delegations of South Africa and Mexico / Standing Committee on Copyright and Related Rights. 24th Session. Geneva, July 16 to 25, 2012.
URL: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_24/sccr_24_5.pdf.
5. Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain right srelated to copyright in the field of intellectual property (codifiedversion) // Official Journal of the European Union. L 376. 27.12.2006. P. 28–35.
6. European agreement on the protection of television broadcasts. Strasbourg, 22.VI.1960.
URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/034.htm>.
7. Copyright and Neighboring Rights (CopyrightLaw) : Gerrmany Law of September 9, 1965 (aslastamended by the Law of July16, 1998).
URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126254.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003 р. № 40. Ст. 356.

1. Vaksberh A., Hrynholts Y. Avtor v kynno. M.: Yskusstvo, 1961. 285 s.
2. Havrylov Э. P. Kommentaryi k zakonu ob avtorskom prave y smezhnykh pravakh. Sudebnaia praktyka. 3-e yzd., pererab. y dop. M.: Экзамен» 2003. 352 s.
3. Pro telebachennia i radiomovlennia : Zakon Ukrainy № 3759-XII vid 21.12.1993 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 1994. № 10. St. 43.
4. Drafttreaty on the protection of broadcast in gorganizations. Joint Proposal by the Delegations of South Africa and Mexico / Standing Committee on Copyright and Related Rights. 24th Session. Geneva, July 16 to 25, 2012.
URL: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_24/sccr_24_5.pdf.
5. Directive 2006/115/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on rental right and lending right and on certain right srelated to copyright in the field of intellectual property (codifiedversion) // Official Journal of the European Union. L 376. 27.12.2006. P. 28–35.
6. European agreement on the protection of television broadcasts. Strasbourg, 22.VI.1960.
URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/034.htm>.
7. Copyright and Neighboring Rights (CopyrightLaw): Gerrmany Law of September 9, 1965 (aslastamended by the Law of July16, 1998).
URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=126254.
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 roku // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2003 r. № 40. St. 356.

Надійшла до редакції 21.09.2018 року

Федорова Н. Телеформат как составляющая рынка информационных ресурсов. Трансляция и ретрансляция программ. В статье рассмотрен телеформат как составляющая рынка информационных ресурсов. Произведен анализ трансляции и ретрансляции в соответствии с телеформатом.

Изучается опыт ЕС в сфере трансляции и ретрансляции программ и рассматриваются перспективы для Украины. Сформулированы предложения по совершенствованию законодательства, а именно дополнения терминологии, такой как «трансляция» и «воспроизведение».

Ключевые слова: телеформат, трансляция, ретрансляция, воспроизведение, фиксация программы на материальном носителе, фиксация контента в электронной форме

Fedorova N. Teleformat as a component of the market of information resources. Broadcasting and relaying programs. The article considers teleformat as a component of the information resources market. The analysis of broadcast and retransmission in accordance with the teleformat is carried out.

The EU experience in the field of broadcasting and relaying programs is studied and prospects for Ukraine are considered. Proposals for improving legislation are made, namely, additions to terminology such as «translation» and «reproduction».

The influence of technological progress on the activities of broadcasting organizations is not considered legislatively. Therefore, with the aim of ensuring the protection of the rights of broadcasting organizations in the era of convergence, when the activity related to broadcasting, when it is no longer limited to traditional platforms, author proposes to formulate a new definition of the term «broadcasting» in such a way that it is technologically neutral and adapted to new technologies.

Consequently, the broadcast is the initial transmission of programs (broadcasts) of broadcasting organizations (television or broadcast), carried out in coded or open form, using any technical means and platforms for reception by viewers / listeners.

«Reproduction is the recording of an audiovisual work, sound work, videogram, phonogram for the purpose of making one or more copies of the work in any material form and recording any transmission, or part thereof (directly or indirectly, temporarily or permanently) in material, electronic form or other form that the computer can read».

In other words, any way of making copies of the television format (as an object of copyright), programs (programs in any form) by broadcasters will be recognized as the term «reproduction». Instead, this right will only apply if the original (primary) record of the transfer was made without the consent of the broadcast organization. If the broadcasting organization has given another person the right to record their transmission, then it loses the ability to control the rewrite, that is, it is deprived of the right to reproduce the recording.

Key words: teleformat, broadcast, retransmission, reproduction, fixation of the program on the material carrier, fixation of the content in electronic form